

Het Imaginair Museum

S.M.A.K.

Het Imaginair Museum

Via deze link kan je het Imaginair Museum online beluisteren:

<https://soundcloud.com/smak-gent/imaginair-museum-zie-jij-wat-ik-zie>

Het Imaginair Museum is een fantasievol luisterspel waarin drie werken uit de vaste collectie van S.M.A.K. worden voorgesteld. Na het luistermoment, dat ongeveer een kwartier duurt, kan je er met je leerlingen verschillende opdrachten rond doen.

Introductie

Kan je kunst alleen maar met je ogen zien? Moet je er altijd voor naar een museum of zou je ook naar kunst kunnen kijken in jouw klas? Vind jij actuele kunst ook klinken alsof het een vies beest is? Is kunst alleen maar geschikt voor ernstige mensen die in een duur chic pak elke zondag heel serieus langs stoffige schilderijen slenteren.

Rond kunst en actuele kunst in het bijzonder bestaan er heel wat vooroordelen. Het is te moeilijk, raar, geldverspilling, niet mooi, of kortweg helemaal niets, voor kinderen en jongeren. De kans is groot dat jouw leerlingen uit zichzelf nog nooit een museum hebben bezocht. Nochtans is kijken naar kunst helemaal niet zo moeilijk. Kijken naar kunst is een aanzet tot praten, dromen en nadenken. Kunst is een manier om te leren onderzoeken, dingen van een andere kant te bekijken en een manier om onze verbeelding aan het werk te zetten. Kijken naar actuele kunst is samen fantaseren over wat de kunstenaar met het kunstwerk wil zeggen.

Met het Imaginair Museum hoef je het klaslokaal niet te verlaten om in aanraking te komen met actuele kunst. Je hoeft er zelfs niet voor te kunnen zien. Luisteren op zich kan genoeg zijn. In dit Imaginair Museum komen drie werken uit de vaste collectie van S.M.A.K. tot leven in het klaslokaal. Hiervoor heb je alleen maar een (verduisterd) lokaal en een geluidsinstallatie nodig. Een gids neemt de leerlingen mee langs drie werken. Eerst volgen de leerlingen de gids naar het dak van het museum om er *De man die de wolken meet* van Jan Fabre te ontmoeten. De reis wordt verdergezet naar de kelder, waar *De Vogel* van Thierry De Cordier staat. Ze eindigt ver buiten de grenzen van het gebouw met *The Aeromodeller* van Panamarenko, die hen meeneemt het luchtruim in tot ver voorbij de uiterste hoeken van de fantasie van de leerlingen Of misschien toch niet...

Het Imaginair Museum werd ontwikkeld in samenwerking met Licht en Liefde, een belangenvereniging voor blinden en slechtzienden. Ruben Nachtergaele deed de audioproductie en actrice Sara Vertongen vertolkte de gids.

Het luisterspel is geschikt voor leerlingen uit de tweede en derde graad van het basisonderwijs en voor de eerste graad van het secundair onderwijs.

Begeleidende opdrachten

Na een bezoek aan het Imaginair Museum bieden we een aantal verdiepende opdrachten aan. Bij elke opdracht vermelden we de doelgroep, de tijdsduur, de benodigdheden, een lesdoel en een begeleidende eindterm. Onmiddellijk na het 'bezoek' aan het Imaginair Museum kan je een klasgesprek opstarten met de volgende vragen:

- Wat hadden de leerlingen van het Imaginair Museum verwacht?
- Zijn er dingen die hen verbaasden?
- Hoe ervaren ze hun 'bezoek' aan het Imaginair Museum?
- Wat viel hen tijdens het bezoek op?

Thierry De Cordier
De Vogel, 1988 - 1989
spek, smeedijzer, urine, pleister, leer,
bloem, vacht, beton, hout (plantaardig
materiaal), koper, gesteente, olie-
verf, textiel, gemengde media en metaal-
draad
collectie S.M.A.K.

Opdracht 1: Thierry De Cordier LO De Vogel, 1988 - 1989

Tijd: 1 lesuur

Materiaal: karton, touw, schaar, potlood, stukken stof of oude kledij

Lesdoel: De leerlingen beelden een emotie uit met hun lichaamshouding en eventuele attributen.

Eindterm: 4. Muzische vorming – Beweging

4.6 het inoefenen, de voorbereiding, het aanwenden van de lichaamstaal en het uitvoeren (vertoning), door henzelf en anderen, kritisch bespreken.

Vakoverschrijdende eindterm: Context 2: Mentale gezondheid

7 gebruiken beeld, muziek, beweging, drama of media om zichzelf uit te drukken;

Het werk *De Vogel* van Thierry De Cordier heeft veel verschillende titels. Onder meer *De Bewaker van onze Groentetuin* of *Je n'ai absolument rien à voire avec le XXIème siècle*. Het beeldhouwwerk ziet eruit als een vogelverschrikker uit een nachtmerrie, half mens, half vogel. Het kunstwerk werd oorspronkelijk gemaakt om in de openbare ruimte van een Frans dorpje te staan, maar de dorpsbewoners vonden het te griezelig. Nu staat *De Vogel* in een museum, los van de plek waar hij hoort: als vogelverschrikker in een groentetuin. Zijn voeten zijn wortels waar nog aarde aanhangt. Met het kunstwerk drukte de kunstenaar uit hoe hij zich voelde.

Tijdens deze opdracht beelden de leerlingen een vogelverschrikker uit en acteren ze zo verschillende emoties. Hiervoor kunnen ze gebruik maken van oude vossen/kleren om zichzelf te verkleeden. Verdeel de leerlingen hiervoor in groepjes van drie. Samen moeten ze beslissen wat voor emotie ze zouden willen uitbeelden: verliefd, jaloers, verdrietig, bang, eenzaam, blij, hysterisch, woedend, zenuwachtig, gelukkig, ...

Samen moeten ze eruit komen op welke manier je dit met je lichaam kan uitbeelden, zonder geluid of beweging. Om de emotie kracht bij te zetten kunnen ze uit karton levensgrote props knippen. Met de vossen of oude kledingsstukken kunnen ze één (of afhankelijk van de gekozen emotie twee) leerlingen aankleden. Wanneer ze over hun presentatie tevreden zijn, tonen ze het resultaat aan hun medeleerlingen. Voelen zij aan welke emotie er wordt uitgedrukt?

Jan Fabre
De man die de wolken meet, 1998
brons
collectie S.M.A.K.

Opdracht 2: Jan Fabre LO De man die de wolken meet, 1998

Tijd: 1 lesuur

Materiaal: fototoestel, printer, schaar, lijmstift, papier, tijdschriften.

Lesdoel: vanuit een filosofische invalshoek bedenken de leerlingen welke 'onmeetbare' dingen ze zouden kunnen meten.

Eindterm: 6. Muzische vorming – Attitudes
6.1*blijvend nieuwe dingen uit hun omgeving ontdekken.

Vakoverschrijdende eindterm: (kritisch denken)

13 kunnen onderwerpen benaderen vanuit verschillende invalshoeken;

Jan Fabre staat op het dak van S.M.A.K. en probeert daar met een meetlat de wolken die voorbijzweven te meten. Jaar na jaar blijft hij zich met deze onmogelijke taak bezighouden. Je kan er een metafoor voor de kunstenaar in zien. Ook die probeert het ongrijpbare in zijn kunstwerken te vangen.

Tijdens deze opdracht gaan de leerlingen net als de kunstenaar op een poëtische manier te werk. Ze gaan op zoek naar een 'onmeetbaar iets' en proberen dit in een collage te 'vangen'.

Start de opdracht met een klasgesprek waarin je bespreekt op welke manier het kunstwerk van Jan Fabre onmogelijkheid uitdrukt. Ga vervolgens op zoek naar dingen die je wel eens zou willen meten. Maak hiervan een woordspin op het bord. Deze ideeën kunnen je op weg zetten:

Alle zandkorrels op het strand
Hoe snel je verliefd wordt
Het zachtste geluid ter wereld
Bij wie doet het stoten van je kleinste teen het meeste pijn?

Elke leerling kiest een onderwerp uit dat hij of zij graag eens zou willen meten. Daarna bedenken ze op welke manier dat onderwerp gemeten zou kunnen worden. Welk voorwerp zou als meetinstrument kunnen dienen? Jan Fabre gebruikte een meetlat, maar het voorwerp dat de leerlingen kiezen zou ook een alledaags gebruiksvoorwerp kunnen zijn: bv. een stukje touw, een emmer of een kussen. Voor het beeldend luik van deze opdracht nemen de leerlingen een foto van zichzelf tegenover een witte achtergrond. Ze nemen daarbij de houding aan die ze zouden moeten aannemen om het onmeetbare dat ze bedacht hebben te meten. Dit gebeurt zonder het object dat ze daarbij nodig hebben. Dit object wordt pas achteraf toegevoegd doormiddel van een collagetechniek door de foto af te drukken. Bij oudere leerlingen kan je er voor kiezen om hen het object te laten toevoegen in een fotobewerkingsprogramma.

Panamarenko
 The Aeromodeller, 1969-1971
 Rubber, plastic-folie, riet, hout, touw, metaal, zilveren verf en twee ventilatoren
 collectie S.M.A.K.

Opdracht 3: Panamarenko LO The Aeromodeller, 1969-1971

Tijd: 1 lesuur

Materiaal: karton, touw, schaar, potlood, plakband, ballonnen, lijmpistool
 recyclagemateriaal

Lesdoel: De leerlingen gaan op zoek naar alternatieve materialen om hun idee beeldend weer te geven.

Eindterm: 1. Muzische vorming – Beeld

1.5 beeldende problemen oplossen, technieken toepassen en gereedschappen en materialen hanteren om beeldend vorm te geven op een manier die hen voldoet.

Vakoverschrijdende eindterm: (creativiteit)

2 kunnen originele ideeën en oplossingen ontwikkelen en uitvoeren;

Wie heeft er niet al eens gedroomd over kunnen vliegen? Met *The Aeromodeller* werkte kunstenaar Panamarenko aan aan zijn droom om zich vrij door de lucht te kunnen voortbewegen. De sigaarvormige ballon is bijna 30 meter lang en draagt een mandje van rotan waar de kunstenaar in zou kunnen wonen. Panamarenko wou hiermee naar een kunstevenement in Nederland vliegen, maar nog voor hij kon opstijgen werd er een telegram geleverd waarin de Nederlandse politie hem de overtocht verbood. Als gevolg heeft *The Aeromodeller* heeft dus nooit echt gevlogen. Daarom zullen we ook nooit te weten komen of de wetenschappelijk lijkende berekeningen voor het luchtschip van Panamarenko klopten.

Vliegen kan de mens al langer. In 1738 vloog de eerste luchtballon en in 1903 het eerste gemotoriseerde vliegtuig. Toch blijven veel mensen ervan dromen op op een andere, avontuurlijkere manier te vliegen. Vandaag weten we ook dat vliegtuigen niet milieuvriendelijk zijn. Misschien kunnen de alternatieve vliegmachines van Panamarenko hier wel een antwoord op bieden.

Laat je leerlingen op zoek gaan naar wegwerkverpakkingen die zouden kunnen dienen als bouwstenen voor een alternatief vliegtuig. Laat ze er daarna een schaalmodel van bouwen. Hiervan gaan de leerlingen een schaalmodel bouwen. Met touw, plakband en eventueel een lijmpistool verbinden ze de verschillende onderdelen met elkaar. Het is daarbij belangrijk om te onthouden dat het 'vliegtuig' niet echt hoeft te kunnen vliegen.

Een imaginair kunstwerk LO

Tijd: 40 minuten

Materiaal: pen, papier, fantasie

Lesdoel: De leerlingen kunnen met behulp van drie zinnen een kunstwerk verzinnen zonder door praktische bezwaren beperkt te worden.

Eindterm: 6. Muzische vorming – Attitudes, 6.4* vertrouwen op hun eigen expressiemogelijkheden en durven hun creatieve uitingen tonen.

Als je in de klas werkt rond muzische vorming wordt de creativiteit van je leerlingen begrensd door heel wat praktische bezwaren. Ze hebben niet altijd de technische vaardigheden om uit te werken wat ze in gedachten hebben, maar bovenal is er een beperking van materialen en grootte. Een kunstwerk van een kilometer lang van marmer met gouddruppels is niet uitvoerbaar, ook al kunnen ze het wel bedenken. Een imaginair kunstwerk op papier laat alle mogelijkheden open.

Verloop van de opdracht

Vertel je leerlingen dat ze een imaginair kunstwerk gaan maken, een kunstwerk dat alleen in hun verbeelding bestaat. Zo kunnen ze schilderen met wolken, levensgrote standbeelden van scheerschuim maken of tekeningen met zand. Alles kan en mag! De beperkingen die er anders zijn, tellen dit keer niet. Het kunstwerk kan zo fantastisch zijn als ze zelf willen.

Om je leerlingen op weg te helpen kan je hen de volgende zinnen aanreiken:

De titel van het kunstwerk is:

Het kunstwerk is gemaakt van:

Het kunstwerk staat op deze plek:

Als je naar het kunstwerk kijkt, zie je:

Geef je leerlingen een paar minuutjes tijd om deze vragen te beantwoorden.

Wanneer ze klaar zijn, mogen ze hun antwoorden in het oor van hun buurman of -vrouw fluisteren. Zo worden ze zelf even gids in hun eigen

Imaginair

Museum.

Verbeeld het Imaginair Museum in een tekening Basisonderwijs, eerste graad secundair Onderwijs

Tijd: 1 lesuur

Materiaal: (kleur)potlood, papier

Lesdoel: De leerlingen zoeken naar een beeldende manier om een beschreven kunstwerk voor te stellen.

Eindterm: 1. Muzische vorming – Beeld, 1.6 tactiele, visuele impressies, ervaringen, gevoelens en fantasieën op een beeldende manier weergeven

Vakoverschrijdende eindterm: Gemeenschappelijke stam (esthetische bekwaamheid) 7 kunnen schoonheid creëren;

Vraag je leerlingen om uit de drie kunstwerken van het Imaginair Museum van S.M.A.K. hun favoriet te kiezen. Vraag hen om het kunstwerk te tekenen, zoals zij het in hun gedachten hebben gezien terwijl ze het luisterspel hoorden. Vraag hen om ook de plek waar het kunstwerk stond er als achtergrond bij te tekenen. Vraag ze om ook de plek waar het kunstwerk stond erbij te tekenen in de achtergrond.

Bekijk daarna alle tekeningen. Je zal zien dat er heel wat verschillende interpretaties zijn ontstaan op basis van hetzelfde verhaal.

Wanneer je dezelfde opdracht zou doen op basis van een kunstwerk dat jullie werkelijk in S.M.A.K. zagen, zou het effect vergelijkbaar kunnen zijn. Want ook al sta je in dezelfde ruimte naar een kunstwerk te kijken, iedereen ziet het toch weer net iets anders.

Wandeling in het Imaginair Klasmuseum LO

Tijd: 30 minuten

Materiaal: fantasie (basis =(de kunstwerken uit het Imaginair Museum van S.M.A.K. - zie vorige opdracht), een plek met voldoende bewegingsruimte.

Lesdoel: De leerlingen kunnen een verhaal opbouwen op een muzische manier op basis van beeldende kunstwerken.

Eindterm: 4. Muzische vorming – Beweging
4.2 een eenvoudig bewegingsverhaal opbouwen met als vertrekpunt iets wat gehoord, gezien, gelezen, gevoeld of meegemaakt wordt.

Voor deze opdracht gaan de leerlingen in groep aan het werk. Per vier bouwen ze een Imaginaire Tentoonstelling op met de zelf bedachte Imaginaire kunstwerken uit de vorige opdracht. Ze doen dit opnieuw zonder extra materiaal voorhanden. Een aantal leerlingen beelden de Imaginaire Kunstwerken uit. Ze doen dit zonder attributen of andere hulpmiddelen. Ze stellen zich op als een levende beeldentuin waar de rest van de klas doorheen mag wandelen.

Verloop van de opdracht:

Ga voor deze opdracht naar een plek waar je leerlingen voldoende bewegingsruimte hebben. Dit kan bv. een vrij klaslokaal zijn, een turnzaal of de speelplaats. Verdeel de leerlingen in groepjes van vier. Vraag hen om samen na te denken over hoe ze hun Imaginaire Kunstwerken zouden kunnen uitbeelden. Laat je leerlingen een stilstaande pose aannemen die een kunstwerk uit het Imaginair Museum imiteert. Daarna komen de 'kunstwerken' langzaam tot leven, beginnen ze meer en meer te bewegen tot ze opnieuw langzaam tot stilstand komen.

Wanneer jullie dit een paar keer hebben geoefend, is het tijd om bezoekers te ontvangen in de levende beeldentuin. Verdeel de klas in twee. De ene helft blijft als beeldengroep staan. De andere helft bezoekt de 'beeldentuin' in groepjes van vier.

Na het bezoek worden de rollen omgekeerd.

Dit was de laatste opdracht uit onze lesmap. Geïnspireerd op jullie bezoek aan S.M.A.K. kan je vanzelfsprekend ook zelf nog andere opdrachten bedenken. We hopen dat je met je klas veel plezier beleeft tijdens het uitvoeren van de opdrachten.

S.M.A.K.